

# KUNTALIITON EU-EDUNVALVONNAN TAVOITTEET JA PAINOPISTEET 2018



## **Sisällys**

Kuntaliiton EU-edunvalvonnan tavoitteet ja painopisteet 2018

EU:n monivuotinen rahoituskehys

Koheesiopolitiikan tulevaisuus vuoden 2020 jälkeen

TEN-T-verkon kehittämistarpeet ja Verkkojen Eurooppa -välineen tulevaisuus

Kaupunkiagenda

Arktista aluetta koskeva EU:n yhdenmety politiikka

Kiertotaloutta koskeva toimintasuunnitelma

Joustava energiaunioni ja tulevaisuuteen suuntautuva ilmastonmuutospolitiikka

Digitaaliset sisämarkkinat

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari

Koulutuspolitiikka

Ammatillinen koulutus

Kohti uudenlaista muuttoliikepolitiikkaa

Naisten ja miesten tasa-arvo sekä yhdenvertaisuus EU:ssa

Talous- ja rahaliiton toteuttaminen

Pääomamarkkinaunioni

Pankkiunioni

## Kuntaliiton EU- edunvalvonnan tavoitteet ja painopisteet 2018

Euroopan unionissa katse on hyvin vahvasti kohdistettu tulevaisuuteen. Euroopan parlamentin vaalit järjestetään vuoden 2019 kesäkuussa, ja vuosi 2018 on tämän EU-kauden viimeinen kokonainen toimintavuosi. Iso-Britannian vuonna 2016 tekemä päätös erota EU:sta laukaisi tarpeen pohtia EU:n tulevaisuutta Brexitin jälkeen. Komissio julkaisi 1.3.2017 Euroopan tulevaisuutta koskevan valkoisen kirjan. Tämän lisäksi komissio on valmistellut tulevaisuuskeskustelun pohjaksi useita asiakirjoja eri aloilta. Iso-Britannian eroprosessi on edennyt vuoden 2018 alkuun mennessä ns. kakkosvaiheeseen. Vaikka näiden hankalien neuvotteluiden aika-tila on tiukka, komissio toteaa painokkaasti, että uusi 27 jäsenvaltion unioni syntyy 30. maaliskuuta 2019.

Kuntaliiton EU-edunvalvonta perustuu pitkälti komission kunakin vuonna julkaisemaan työohjelmaan. Vuoden 2018 työohjelman nimi on Yhtenäisempi, vahvempi ja demokraattisempi unioni. Komission työohjelma sisältää erilaisia toimenpiteitä. Työohjelmassa on säädösehdotuksia, joilla on tarkoitus saattaa päätökseen Junckerin komission painopistealoihin liittyvät toimet. Komissio aikoo esittää 26 uutta aloitetta. Aloitteet koskevat muun muassa työllisyyttä ja kasvua, digitaalisia sisämarkkinoita, energia- ja ilmastopolitiikkaa, talous- ja rahaliittoa, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja muuttoliikettä.

Lisäksi komissio esittää työohjelmassaan tulevaisuuden visioita aina vuoteen 2025 asti. Tarkoituksena on kehittää unionin rakenteita ja prosesseja. Tällaisia visioita ovat esimerkiksi toisijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen, paremman sääntelyn ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen. EU:n yhtenäisyyden kannalta on erityisen tärkeää, että eroistaan huolimatta jäsenmaat pystyvät keskinäiseen poliittiseen yhteistyöhön ja keskusteluun yhteisten arvojen pohjalta. Eurooppalaisten arvojen kunnioittamiseen joudutaan kiinnittämään entistä enemmän huomiota.

Mielenkiintoista on nähdä, miten keskustelu etenee institutionaalisten esitysten osalta. Keskustelussa on esitetty määränemmistöpäätösten lisäämistä neuvostossa, Eurooppa-neuvoston ja komission puheenjohtajuuksien yhdistämistä sekä uuden talous- ja valtiovarainministerin tehtävän mahdollista perustamista. Monet näistä kysymyksistä jakavat jäsenmaiden näemyksiä, mikä ei ole omiaan parantamaan yhtenäisyyttä. EU-yhteistyön merkittävä syventäminen tarkoittaisi maiden oman toimivallan kaventumista, ja siihen ei kaikkialla olla valmiita.

Vuotta 2018 koskeva työohjelma sisältää myös pidemmän aikavälin suunnitelmia eräiden EU-politiikan alojen kehittämiseksi. Komissio aikoo laatia kestävästä kehityksestä pohdinta-asiakirjan, energia- ja ilmastopolitiikan tulevaisuutta koskevan tiedonannon sekä aloitteen oikeusvaltion periaatteen vahvistamiseksi. Laajentumispolitiikassa on tarkoitus edetä Serbian ja Montenegron jäsenyyssuhteiden viimeistelyä koskevalla strategialla.

Yksi vahvasti tulevaisuutta ohjaava asiakirja tulee olemaan loppukevällä 2018 julkaistava komission monivuotinen rahoituskehys (MFF). Tämä asiakirja tulee ohjaamaan lähivuosien toimintoja rahoituksen keinoin. Kokonaisuuteen vaikuttaa Brexitin aiheuttama rahoitusaukko, jonka seurauksena nykyisiä toimintoja joudutaan tarkastelemaan mahdollisesti hyvinkin kriittisesti. Samalla, kun rahaa tulee olemaan käytettävissä aiempaa vähemmän, on ilmaantunut uusia menokohteita. EU:n yhteinen puolustuspolitiikka ja maahanmuuttopolitiikka edellyttävät oman rahoituksensa, joten uuden rahoituskehysten laatiminen on haasteellista. On harkittava, mitä tehtäviä halutaan toteuttaa ja millä nämä tehtävät voidaan rahoittaa. Useissa puheenvuoroissa on myös esitetty mahdollisuutta jäsenmaksuosuuksien korottamisesta rahoituksen riittävyyden takaamiseksi.

Jäsenmaiden välisten erojen pieneneminen auttaa saavuttamaan yhtenäisemmän unionin ja samalla globaalisti vahvemman toimijan. Suomi on pieni viennistä riippuvainen maa, jonka on aina pitänyt mukautua erilaisiin maan ulkopuolisiin kehityskulkuihin. Aktiivinen osallistuminen EU:n tulevaisuuskeskusteluun antaa mahdollisuuden vaikuttaa myös omaan tulevaisuuteemme. Unionin yhteiset toimenpiteet kilpailukyvyyn, kestäväen kasvun ja työllisyyden edistämiseksi vahvistavat paikallistason elinvoimaisuutta ja kansalaisten hyvinvointia.

## Kuntaliitto EU-edunvalvojana

Kuntaliitto seuraa laajasti Euroopan unionin toimintaa kuntien ja alueiden näkökulmasta, tiedottaa niiden toiminnan kannalta tärkeitä EU-asioista ja vaikuttaa EU:n päätöksentekoon. Tavoitteena Kuntaliiton EU-edunvalvonnassa on, että direktiivit, asetukset ja muu EU-lainsäädäntö sopivat yhteen kuntien ja maakuntien toiminnan kanssa eivätkä aiheuta niille tarpeettomia lisärasituksia. Kuntaliiton vuonna 2014 tekemän selvityksen mukaan EU vaikuttaa tavalla tai toisella noin 60 prosenttiin kuntien tehtävistä tai kunnissa tehtävistä päätöksistä.

Kuntaliitto vaikuttaa yhdessä pohjoismaisten sisarjärjestöjen, eurooppalaisten kuntaliittojen yhteistyöjärjestö CEMR:n (Council of European Municipalities and Regions) sekä muiden sidosryhmien kanssa EU:n lainsäädäntöprosessissa komission, neuvoston, parlamentin ja alueiden komitean kantoihin. Pohjoismainen yhteistyö korostuu, kun käsitellään hyvinvointijärjestelmämme perusteisiin liittyviä asioita.

## EU:n monivuotinen rahoituskehys

EU:n komissio antaa esityksen EU:n seuraavasta monivuotisesta rahoituskehystä touko-kuussa 2018. Tulevat rahoituskehysneuvottelut tulevat olemaan poikkeukselliset. Rahoituskehyksessä tulee huomioida samanaikaisesti sekä ajankohtaisiin haasteisiin vastaaminen että Iso-Britannian ero unionista. Brexit-neuvottelujen lisäksi Euroopan isoimpia haasteita ovat maahanmuutto, sisäinen ja ulkoinen turvallisuus sekä puolustus. Eurooppa 2020-strategian jatkosta eli siitä, millaisia yhteisiä tavoitteita ja painopisteitä EU:n toiminnalle tullaan seuraavalle ohjelmakaudelle asettamaan, käydään keskusteluja mm. komission tulevaisuustarkastelujen pohjalta.

Monivuotista rahoituskehystä koskeviin neuvotteluihin sisältyy myös keskustelu Euroopan yhdentymisen asteesta mm. seuraavissa teemoissa: ilmastokysymykset, talouspuolen integraation vahvistaminen, sisämarkkinoiden tiivistäminen, kauppapolitiikka, puolustus, sosiaalinen ulottuvuus sekä integraation syventäminen eriytyvän integraation kautta.

EU-rahoituksen tulevaisuutta koskevassa komission pohdinta-asiakirjassa on esitelty viisi eri skenaariota. Ensimmäisen mukaan jatketaan entiseen malliin uudistusten tiellä, jolloin jatketaan tähän asti sovittujen uudistusten eteenpäin viemistä. Toisessa skenaariossa tehdään vähemmän yhdessä keskittyen sisämarkkinoiden toimivuuteen ja mm. selkeästi suurempaan rahoitusvälineiden ja lainojen hyödyntämiseen suorien tukien sijasta. Uusille haasteille ei varata rahoitusta. Kolmannessa vaihtoehdossa jotkut maat tekevät yhdessä enemmän, jolloin esim. uusia painopistealoja rahoittaisivat vain tietyt jäsenmaat. Neljäs skenaario sisältää ajatuksen yhteistyön radikaalista uudistamisesta, jolloin toiminta keskitetään prioriteetteihin, jotka tuottavat suurimman EU-lisäarvon. Viidennessä, viimeisessä skenaariossa tehdään yhdessä paljon enemmän, mikä tarkoittaa myös EU-budjetin selkeää kasvua. Mikään näistä skenaarioista tuskin toteutuu sellaisenaan.

Keskeisiä seuraavan rahoituskehyskauden tavoitteita ovat hallinnon virtaviivaistaminen ja selkeyttäminen, sääntelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen sekä joustavuuden lisääminen. Nämä ovat myös paikallis- ja aluetason näkökulmasta keskeisiä tavoitteita.

Nettomaksajamaiden, mukaan lukien Suomen, lähtökohtana on, ettei Iso-Britannian eron aiheuttamaa aukkoa unionin budjettiin täytetä. EU:n budjettia pienennettäessä leikkauspaineet kohdistuvat isoimpiin politiikkalohkoihin: maatalouteen ja koheesiopolitiikkaan. Suomen kanta siitä, että rahoituskehysten tulee jatkossakin tukea talouskasvua, työllisyyttä ja osaamista, on myös kuntien näkökulmasta kannatettava. Myös panostukset tutkimukseen ja osaamisen vahvistamiseen sekä nuoriin ovat tärkeitä. Nykyisen EU-rahoituskehysten suurimmat menoluokat - koheesiopolitiikka sekä maatalous- ja maaseutupolitiikka - ovat suomalaisille kunnille merkittäviä politiikkalohkoja. Näiden menoluokkien osuuksien mahdollisella pienentymisellä on väistämättä negatiivisia vaikutuksia kunnille EU:n kehittämis- ja investointirahoituksen vähentäessä. Mahdollisesti pienenevän budjettikehysten puitteissa on tärkeää yksinkertaistaa ja uudistaa rahoitusjärjestelmää siten, että em. keskeiset politiikka-alat tukevat myös jatkossa mahdollisimman kattavasti suomalaista kehittämistoimintaa osana Euroopan laajuista kokonaisuutta.

Suomen tulee tavoitella seuraavalle EU:n rahoituskehyskaudelle mahdollisimman suurta saantoa. Suomen tulee ottaa keskeisten politiikka-alojen sisällölliseen uudistamiseen aktiivisesti osaa. Suomen kilpailukyvyyn vahvistumisen edellytyksenä on maan kaikkien alueiden elinvoiman kasvattaminen kunkin alueen omien vahvuuksien ja älykkään erikoistumisen strategioiden pohjalta. Suomen kannalta riittävä koheesiopolitiikan kokonaissaanto turvaa aluekehittämisen jatkuvuutta eri puolilla maata.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan rahoitusvälineen, Euroopan maaseudun kehittämisen maaseuturahaston, lyhyemmin Maaseuturahaston, tavoitteena on kestävä kasvu, elinkeinojen kehittäminen ja elämänlaadun parantaminen maaseudulla. Rahoitusväline sisältää sekä viljelijöille maksettavat suorat tuet, että ohjelmaperusteiset maataloustuet (mm. ympäristötuet ja eläinten hyvinvointituet) ja kansallisesti osarahoitetut maaseudun kehittämiseen kohdennetut hanketuet ja yritystuet, ml. paikallisen kehittämisen eli Leader-toiminnan. Näillä kaikilla on merkitystä sekä maatilojen kilpailukyvyyn ja tulonmuodostuksen, maaseudun elinvoimaisuuden kehittämisen, maaseudun yrittäjyyden ja työllisyyden sekä ympäristönsuojelun näkökulmasta.

Suomalaisen ruoantuotannon ja mm. huoltovarmuuden osalta on tärkeää, että Maaseuturahaston rahoitusta on käytettävissä suorien tukien lisäksi myös koko ruokaketjun kehittämiseen sekä maaseudun muun yritystoiminnan ja elinvoiman kehittämiseen koko maassa, kunkin maakunnat vahvuudet huomioiden.

## Koheesiopolitiikan tulevaisuus vuoden 2020 jälkeen

Koheesiopolitiikan tulevaisuus on yksi keskeisimmistä teemoista seuraavaa, vuonna 2021 käynnistytävää EU:n ohjelmakautta koskien. Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen koheesio eli yhteenkuuluvuus on ollut Euroopan unionin toiminnan keskeinen periaate vuonna 1992 solmitusta Maastrichtin sopimuksesta lähtien. Euroopan yhteiset tavoitteet ovat tulleet parhaiten paikallisesti näkyviin juuri koheesiopolitiikan kautta. Suomessa EU:n koheesiopolitiikan tavoitteita toteutetaan nykyisellä ohjelmakaudella vuosina 2014-2020 EU:n rakennerahastojen (Euroopan aluekehitysrahasto ja Euroopan sosiaalirahasto) avulla. EU:n ulkorajayhteistyöohjelmat (ENI CBC) ovat toimiva ja valmis EU:n ja Venäjän välisen yhteistyön rahoitusväline, jota tulee jatkaa myös tulevalla ohjelmakaudella.

EU:n komissio on käynnistänyt seuraavaa vuonna 2021 alkavaa ohjelmakautta koskevat valmistelut. Ilmastonmuutos, pakolaisvirrat, globaalit talouden haasteet, sisäinen ja ulkoinen turvallisuus, väestön ikääntyminen ja eriarvoistuminen tuovat mukanaan haasteita, joihin on yhteisesti löydettävä ratkaisuja. Paineet myös koheesiopolitiikan uudistamiselle ovat merkittävät. Komissio antaa toukokuussa 2018 esityksensä seuraavaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehikseksi. Myös seuraavan ohjelmakauden toimintaa säätelevät asetusesitykset annetaan vuoden 2018 aikana.

Koheesiopolitiikan toteutus mm. rakennerahastojen kautta on tuonut kasvua sekä parantanut työllisyyttä ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta paikallis- ja aluetasolla. Koheesiopolitiikan jatkolle on ollut vahvaa tukea eri keskusteluareenoilla. Brexitin aiheuttaman aukon paikkaaminen tulevassa EU:n monivuotisessa rahoituskehiksessä voi osin olla mahdollista, mutta kokonaisuudessaan koheesiopolitiikan määrärahojen ennustetaan joka tapauksessa supistuvan. Nykyisellä ohjelmakaudella Suomi saa noin 1,5 miljardia euroa kilpailukyvyyn, innovaatioiden ja työllisyyden edistämiseen sekä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden lisäämiseen. Suomen nykyinen saanto suhteessa edelliskauden 2007-2013 rakennerahastovaroihin pieneni noin 27 prosentilla. Rakennerahastovarot ovat yksi Suomen keskeisimmistä aluekehittämisen tukivälineistä.

Kansallisesti tilanne vaatii selkeää tavoitteenasettelua koheesiopolitiikan sisältöjen ja varojen jakoperusteiden uudistamiseksi. Tavoitteena tulee olla, että koheesiopolitiikan toteutuksella voidaan tukea koko maan kaikkien alueiden elinvoiman kasvattamista. Tämä edellyttää Suomen rahoitussaannon pysymistä mahdollisimman korkeana seuraavalla ohjelmakaudella.

Kuntaliiton keskeisimmät tavoitteet koskevat koheesiopolitiikan maantieteellistä kattavuutta, sisältöä sekä tehokasta ja sujuvaa toteutusta.

Kuntaliitto katsoo, että koheesiopolitiikan tulee olla aktiivisessa roolissa EU:n kilpailukyvyyn kehittämisessä myös vuonna 2021 käynnistytävällä kaudella. Koheesiopolitiikan on koskettava koko Eurooppaa. Paikallis- ja aluetasolla on keskeinen rooli koheesiopolitiikan toteutuksessa myös tulevaisuudessa. Pohjoisen harvaan asutun alueen erityisasema, arktisen alueen mahdollisuudet, Itämeren

alueen yhteistyö sekä ulkorajayhteistyö Venäjän suuntaan ovat suomalaisten kuntien ja maakuntien kannalta keskeisiä maantieteellisiä teemoja.

Koheesiopolitiikan tulee myös jatkossa tukea kilpailukyvyyn vahvistamista, osaamista, laaja-alaista innovatiivisuutta ja työllisyyden edistämistä. Nykyisellä ohjelmakaudella 2014-2020 keskeisenä teemana olevan älykkään erikoistumisen (smart specialization) tulee muodostaa osaltaan pohjaa kehittämiselle myös jatkossa. Koheesiopolitiikan toteutuksen tulee jatkossa lähteä entistä vahvemmin paikallisista ja alueellisista lähtökohdista ja tarpeista. Kehittämistoiminnan on pohjauduttava enemmän vaikuttavuuteen ja ohjelmatyön on oltava joustavampaa.

Uutta ohjelmakautta valmisteltaessa tavoitteena tulee olla ohjelmien hallinnon ja ohjelmarakenteiden yksinkertaistaminen ja joustavoittaminen. Hallinnollista taakkaa tulee keventää etenkin niissä jäsenmaissa, joissa rahoitusvolyyymi suhteessa aluetalouteen on alhainen. Euroopan rakenne- ja investointirahastojen säädösten yhteensovittamista sekä keskenään että maaseuturahaston säädösten kanssa tulee jatkaa.

## **TEN-T-verkon kehittämistarpeet ja Verkkojen Eurooppa -välineen tulevaisuus**

TEN-T-verkko on kaksitasoinen liikenneverkko, joka muodostuu ydinverkosta ja kattavasta verkosta. Ydinverkon on määrä valmistua vuoden 2030 loppuun mennessä ja kattavan verkon taas vuoden 2050 loppuun mennessä. Euroopassa on kaikkiaan yhdeksän ydinverkkokäytävää, joista tällä hetkellä kaksi TEN-T -ydinverkkokäytävää - Scandinavian-Mediterranean ja North Sea-Baltic - ulottuvat eteläiseen Suomeen. Kansallisena tavoitteena on Tornioon ulottuvan pääradan (sekä valtatie 4:n) lisääminen North Sea-Baltic-ydinverkkokäytävään ja samalla Verkkojen Eurooppa -rahoitusvälineen piiriin.

Osana tulevaa EU:n monivuotista rahoituskehystä Kuntaliitto nostaa esiin myös TEN-T-verkot ja niihin liittyvän Verkkojen Eurooppa -rahoitusvälineen (Connecting Europe Facility, CEF). Verkkojen Eurooppa -väline rahoittaa tällä ohjelmakaudella hankkeita, joilla rakennetaan puuttuvia yhteyksiä Euroopan energia-, liikenne- ja digitaaliseen runkoverkostoon.

Verkkojen Eurooppa -välineen rahoituksen turvaaminen myös seuraavalla EU-ohjelmakaudella on tärkeää, sillä se tukee tavoitetta linkittää koko Eurooppa pohjoisia alueita myöten EU-markkinoihin. Suomen tulee kehittää liikenneverkkoa pitkäjänteisesti yli hallituskausien. Tällöin Suomi voi aikaisempaa tehokkaammin myös hakea rahoitusta liikenneinvestointeihin mm. Verkkojen Eurooppa -rahoitusvälineestä. TEN-T-verkon kattavuus tarkistetaan vuonna 2023, johon Suomen tulee varautua jo nyt.

## **Kaupunkiagenda**

Kaupunkiagendan tavoitteena on edistää kaupunkipolitiikkaa EU-tasolla, mahdollistaa kaupunkien osallistuminen EU-politiikan muotoiluun ja saada kaupunkien ääni kuuluviin sekä kytkeä kaupungit nykyistä paremmin koko EU:n kehittämisen ja EU 2020-tavoitteiden moottoriksi. EU on aiemminkin tarjonnut kaupungeille mahdollisuuden vertaisoppimiseen erilaisissa verkostoissa (URBACT). EU:n kaupunkiagendan merkitys on siinä, että kaupunkiagendan myötä on otettu askel politiikkakokemusten systemaattiseen vaihtoon ja policy-käytäntöjen kehittämiseen valituissa teemoissa.

Kaupunkiagendalla tavoitellaan monitasoisuuden huomion ottamista ja parempaa sääntelyä, kaupunkien näkökulmasta paremmin toimivaa rahoitusta ja parempaa tietämystä.

Nyt käynnissä olevat partnership-verkostot on käynnistetty kolmessa vaiheessa ja niitä on 12 teemassa:

1. Digitalisoituminen
2. Innovatiiviset ja vastuulliset julkiset hankinnat
3. Kaupunkiliikenne ja -liikkuminen
4. Maahanmuuttajien ja pakolaisten osallisuus

5. Kaupunkiköyhyys
6. Asuminen
7. Kestävä maankäyttö ja luontoon perustuvat ratkaisut
8. Kiertotalous
9. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen
10. Työpaikat ja osaaminen kaupunkien paikallistaloudessa
11. Energiatalouden muutos
12. Ilmanlaatu kaupungeissa

Vuoden 2018 alussa kaupunkiagendatyössä ollaan kartoittamassa tarvetta ja kiinnostusta mahdollisten uusien teemakumppanuuksien avaamiselle Agendaan nykyisten 12:n lisäksi/jälkeen. Virallisesti esitettyjä teemoja ovat julkisten tilojen turvallisuus kaupungeissa ja kaupunkien kulttuuriperintö.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan hahmotettaessa kansallisen ja EU-tason kaupunkipolitiikan parhaita käytäntöjä on samalla varmistettava, että kaupunkipolitiikan päävastuu säilyy jäsenmailla itsellään. EU täydentää jäsenmaiden toimia. Tärkeintä kaupunkiagendassa on yhteinen prosessi, joka lisää ymmärrystä urbaaneille ympäristöille parhaista politiikkaratkaisuksista. Tämän ymmärryksen pohjalta voidaan vaikuttaa EU-tason ja kansallisen tason politiikkoihin. Vuoden 2017 lopulla kaupunkiagendan verkostoissa mukana olevilta kaupungeilta tuli palautetta, että kaupunkiagendan tarkoitusta kehittää myös EU:n politiikkakäytäntöjä ei kaikissa verkostoissa toteutettu. Päinvastoin oli nähtävissä pyrkimys painottaa verkostoja kaupunkien väliseen vertaisoppimiseen ja kokemusten vaihtoon. Tällöin kaupunkiagenda ei tuota sitä lisäarvoa, jota siltä on odotettu, vaan supistuu toistamaan kokemustenvaihtoverkosto URBACTn asetelmia. Kuntaliitto seuraa EU:n kaupunkiagendan etenemistä ja korostaa kaupunkiagendan alkuperäisten tavoitteiden toteuttamista.

## Arktista aluetta koskeva EU:n yhdenmetyt politiikka

Komissio ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja antoivat yhdessä huhtikuussa 2016 tiedonannon arktista aluetta koskevasta EU:n yhdenmetyt politiikasta. Uusin, järjestyksessään kolmas tiedonanto seuraa jo aiemmin määriteltyjä linjoja ilmastoa ja ympäristöä, kestävä kehitystä sekä alueellista yhteistyötä koskien. Komissio esittää tiedonannossaan tulevaisuuden yhdenmetyt arktiselle politiikalle kolme painopistettä: ilmastomuutos ja arktisen ympäristön suojelu, kestävä kehitys arktisella alueella ja sen ympäristössä sekä kansainvälinen yhteistyö arktisen alueen asioissa.

Euroopan parlamentin päätöslauselmassa (16.3.2017) parlamentti on mm. kiinnittänyt huomiota herkän luonnonympäristön suojeluun sekä alkuperäiskansojen oikeuksiin. Parlamentti on myös tunnustanut jatkuvan ja riittävän rahoituksen merkityksen harvaan asutuilla pohjoisilla alueilla, koska sillä voidaan torjua pysyviä haittatekijöitä, jotka johtuvat harvasta asutuksesta, ankarista ilmasto-olosuhteista ja pitkistä etäisyyksistä. Parlamentti myös kehottaa komissiota jatkamaan ja vahvistamaan Horisontti 2020-puiteohjelman ja muiden rahoitusohjelmien käyttöä arktisen alueen tutkimiseen. Parlamentti on kiinnittänyt myös huomiota arktisen alueen liikenneyhteyksien kytkeytymiseen TEN-T-verkkoon.

Suomi on Arktisen neuvoston puheenjohtajamaa vuosina 2017-2019. Kausi huipentuu ulkoministerikokoukseen keväällä 2019. Suomen puheenjohtajuuskaudella on tärkeä tuoda esille myös paikallis- ja aluetason näkemyksiä arktisen alueen mahdollisuuksista ja kehittämistarpeista.

On positiivista, että sekä komission tiedonannossa että EU-parlamentin päätelmissä on vahvasti korostettu tarvetta vahvistaa arktista aluetta koskevien asioiden koordinaatiota. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että alue- ja paikallistaso on kytkeyty tiiviisti perustettavaksi esitetyn Euroopan arktisen yhteistyöfoorumin työhön. Paikallis- ja alueviranomaisten tulee olla osallisina keskeisissä arktisen alueen alueellista yhteistyötä, liikenneyhteyksiä sekä kestävä taloudellista kehitystä tukevilla ohjelmissa ja projekteissa. Tässä voidaan hyödyntää Barents-yhteistyön mallia ja saatuja kokemuksia rajatylittävästä yhteistyöstä pohjoisilla alueilla.

On tärkeää huomioida arktisten kaupunkien rooli kehitystyössä. Kaupunkien infrastruktuuriin ja esim. energiatehokkaisuun ratkaisuihin tehtävät investoinnit

sekä toisaalta väestön palveluihin vaadittavat ratkaisut erityisesti harvaan asutuilla alueilla ovat osaltaan synnyttämässä uutta yritystoimintaa.

Luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen, toimivat liikenne- ja tietoliikenneyhdytydet, innovaatioiden synnyn edistäminen ja tuotteistaminen sekä digitalisaation mahdollisuudet paikallisen elinkeinon, osaamisen ja kulttuurin ylläpitämisessä ja kehittämisessä ovat myös suomalaisten kuntien ja maakuntien kannalta keskeisiä näkökulmia. Alkuperäiskansojen arktisen osaamisen hyödyntäminen, niiden päätöksentekoon osallistuminen ja eri osapuolten näkemysten yhteensovittaminen on tärkeää myös kansallisessa ja alueellisessa toiminnassa.

## Kiertotaloutta koskeva toimintasuunnitelma

Kiertotalousohjelman tavoitteena on poistaa taloudellisia ja ympäristöön liittyviä huolenaiheita maksimoimalla resurssien käytön tehokkuus koko arvoketjussa mukaan lukien kestävä kulutus, tuotanto ja jätehuolto. Lisäksi tavoitteena on mahdollistaa innovoinnin avulla uusien markkinoiden ja liiketoimintamallien kehittäminen. Ohjelma koostuu laajasta toimintasuunnitelmasta, johon sisältyy toimia edistyksen seuraamiseksi, ja jätteitä koskevasta ehdotuksesta. Jätteitä koskevaan ehdotukseen sisältyy tavoitteita vuoteen 2035 saakka. Jätealan direktiivien muuttaminen oli ainoita konkreettisia lainsäädäntöehdotuksia, jotka komissio julkaisi yhtä aikaa toimintaohjelman kanssa joulukuussa 2015. Jätealan direktiivien tulevista muutoksista ja tavoitteista on EU:ssa päästy yksimielisyyteen aivan vuoden 2017 lopussa.

Vuonna 2018 kiertotalousohjelman edistäminen jatkuu jätealan direktiivien viimeistelyllä ja voimaansaattamisella EU:ssa arvioilta kesällä 2018. Sen jälkeen alkaa direktiivien toimeenpanon valmistelu kussakin jäsenmaassa. Lisäksi komissio aikoo valmistella osana kiertotalouden toimintaohjelman vettä koskevia toimenpiteitä ehdotuksen asetukseksi uudelleenkäytetyn veden laatua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä tarkistaa juomavesidirektiiviä. Toimintaohjelmaan liittyen komissio julkaisi alkuvuodesta 2018 myös kiertotalouden minipaketin, joka sisältää muovien käyttöä, uudelleenkäyttöä ja kierrätystä koskevan strategian, vastaa aloitteen kemian alan lainsäädäntöön, tuotelainsäädäntöön että jätelainsäädäntöön liittyvistä oikeudellisista, teknisistä tai käytännön esteistä sekä päivittää kiertotalouden seurantakehyksen.

Kuntaliitto kannattaa lähtökohtaisesti kiertotaloutta edistävien toimien täytäntöönpanoa ja siirtymistä pois lineaarisesta taloudesta. Erityisen tärkeää on ottaa huomioon tuotantokierroksen kaikki vaiheet ja kokonaisvaikutusten hallinta. Kuntien toimia, kuten ilmastostrategioita ja vihreitä julkisia hankintoja, on tuettava ja niihin on kannustettava vapaaehtoisuuden pohjalta. Kotimaisen ja EU:n lainsäädännön tulee olla linjassa näiden toimien kanssa, eikä sääntelyllä tule rajoittaa tai hankaloittaa toimien toteutusta.

Kuntaliitto kannattaa komission tiekartassa ja työohjelmassa esitettyjä tavoitteita laajentaa toimien painopistettä jätehuollosta tuotepolitiikkaan ja raaka-aineiden uusiokäytön markkinoihin sekä selvittää eri toimialojen lainsäädäntöjen yhteispintoja. Kannatettavaa on myös komission aikomus keskittyä ongelmiin jo asetettujen tavoitteiden toimeenpanossa.

## Jätehuolto

Uusittavissa jätedirektiiveissä kierrätystavoitteet nousevat siten, että vuonna 2025 yhdyskuntajätteen kierrätyksen tulisi olla 55 %, vuonna 2030 60 % ja vuonna 2035 65 %. Myös pakkausjätteiden kierrätyksen tavoitteita korotetaan. Heikoimmin edistyneiden maiden on mahdollista saada lisää aikaa tavoitteiden saavuttamiselle. Kierrätystavoitteiden laskentaan on sovittu vain yksi menetelmä tilastojen yhtenäistämiseksi. Yhdyskuntajätteen määritelmä on varsin laaja ja vastaa melko hyvin Suomen nykyistä määritelmää. Lisäksi tuottajavastuujärjestelmille sovittiin EU-laajuiset minimivaatimukset. Jätteiden erilliskeräystä on tehostettava. Biojätteen erilliskeräys joko kiinteistökohtaisesti tai aluekeräyksellä on pakollista vuoden 2024 alusta lukien. Velvoittavaksi on tulossa myös tekstiilijätteen erilliskeräys-velvollisuus vuoden 2025 alusta lukien.

Kuntaliitto kannattaa ratkaisuja, joissa huomioidaan aiempaa paremmin jäsenmaiden erot, haasteet ja mahdollisuudet kiertotalouden sekä jätehuollon tavoit-



teiden saavuttamisessa. Eri toimien seurantatietojen kokoamisessa jäsenmaiden ja kuntien hallinnollista taakkaa ei tule kasvattaa. Raportointi- ja lupamennettelyiden yksinkertaistamiseen tulee kiinnittää huomiota.

Kuntaliiton näkökulmasta jätedirektiivien jatkosäilytyksessä on erityisen tärkeää, että viimeistelyssä ja toimeenpanossa otetaan huomioon kuntien näkökulmat, jotta Eurooppaan saadaan yhteiskunnan kannalta toimiva jätehuolto ja kiertotalousmalli. Jätedirektiivien toimeenpanossa on erityisen tärkeää muistaa, että julkisen jätehuollon tarkoituksena on varmistaa tasapuolisesti ja kustannustehokkaasti toimiva jätehuolto ja ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa sekä terveys- ja ympäristöhaittoja. Siksi kierrätyksen lisäämisen tulee perustua markkinoiden imuun ja tukea aitoa talousmallia. Toimien ei tule johtaa heikkolaatuisuuteen ja asukkaille kalliiseen kierrätysjärjestelmään.

### **Muovien käyttöä, uudelleenkäyttöä ja kierrätystä koskeva strategia**

Komissio julkaisi 16.1.2018 muovien käyttöä, uudelleenkäyttöä ja kierrätystä koskevan strategian. Strategian tavoitteena on nostaa jatkosäilytykseen toimenpiteitä, jotka ohjaavat muovialaa kiertotalouden periaatteiden suuntaan ja vähentävät muoveista aiheutuvia haittoja ympäristölle. Keskeisiä tavoitteita ovat muovituotteiden uudelleen käytettävyyden ja käytöstä poistetun muovin materiaalina hyödyntämisen lisääminen, mikromuovien syntymisen ja ympäristöön pääsyn ennalta ehkäiseminen ja muovirooskaantumisen vähentäminen.

Kuntaliitto tunnistaa muovien tuotantoon ja käyttöön liittyviä hyötyjä ja ympäristöhaittoja. Muovituotteiden kehittäminen on tuonut hyödyllisiä ratkaisuja mm. monelle teollisuuden alalle. Samanaikaisesti muovien tuotanto, käyttö ja jätehuolto ei ole kaikilta osin kestävä. Kuntien toiminnossa on käytössä merkittävät volyymit muovituotteita aina infrarakenteista kulutustuotteisiin. Lisäksi kunnat vaikuttavat kuluttajien käytössä olevien muovituotteiden hyödyntämiseen mm. jätehuollon ratkaisuillaan ja neuvonnallaan. Yritysten tuotannon ja toiminnan kehittämiseen kunnat vaikuttavat hankinnoillaan, ympäristövalistuksellaan sekä kiertotalouden edistämishankkeillaan. Muovistrategian toimeenpanolla on siten vaikutusta kuntien toimintaan ja talouteen.

Kuntaliitto seuraa strategian toimeenpanoa ja tarvittaessa vaikuttaa siihen. Niin kuin muidenkin kiertotalouden osa-alueiden kannalta myös muovien osalta Kuntaliitto katsoo, että kiertotalouden edistämiseksi tulee aina arvioida kierrätyksen ja uudelleenkäytön vaatima energiamäärä ja toimenpiteiden aiheuttamat ilmasto- ja terveysvaikutukset. Lopputuloksen on oltava kansalliset ja paikalliset olosuhteet huomioiden kokonaisuutena myönteinen. Lisäksi Kuntaliitto pitää muovituotteiden uudelleenkäytön ja sitä tukevan jätehuollon kehittämisessä lähtökohtana markkinoiden imua ko. tuotteille.

### **Uudelleen käytetty vesi ja juomavesi**

Komissio suunnittelee lainsäädäntöehdotusta, joka koskee uudelleenkäytetyn veden vähimmäisvaatimuksia, jos sitä käytetään esimerkiksi kasteluun tai pohjaveden muodostamiseen.

Kuntaliitto kannattaa vähimmäisvaatimusten säätämistä, mikäli esimerkiksi jätevetä käytetään uudelleen. Kuitenkin Kuntaliiton näkemyksen mukaan jäsenmaita ei tule velvoittaa veden uudelleenkäyttöön, vaan huomio veden laadun osalta tulee kohdistaa lähinnä niille alueille, joilla kärsitään merkittävästä veden puutteesta.

Juomavesidirektiivin tarkistus kohdentuu pääasiassa veden kanssa kosketuksessa oleviin rakennustuotteisiin, raportoinnin uudistamiseen, integrointiin vesipuidirektiivin mukaisiin tutkimuksiin sekä tutkittavien muuttujien luetteloon, veden hinnoitteluun ja sosiaalisesti syrjäytyneiden oikeuteen veteen. Kuntaliitto seuraa uudistuksen etenemistä ja osallistuu osaltaan uudistukseen vaikuttamiseen. Kuntaliiton tavoitteena on varmistaa sekä kunnallisen vesihuollon toimintaedellytykset että turvata jatkossakin talousveden terveellisyys ja turvallisuus.

## Joustava energiaunioni ja tulevaisuuteen suuntautuva ilmastomuutospolitiikka

Energiaunionistrategian toteuttaminen: Euroopan unionin energian talvipaketti ”Puhdasta energiaa kaikille eurooppalaisille” jatkuu myös vuonna 2018.

EU komissio jatkaa vuonna 2018 energiaunionistrategian täytäntöönpanoa. Komissio julkisti 30.11.2016 laajan paketin tiedonantoja ja direktiiviehdotuksia, joiden tarkoituksena on hallita talouden uudenaikaistamista korostamalla energiatehokkuutta, pyrkimällä kunnianhimoiseen tavoitteeseen nostaa EU johtoasemaan uusiutuvan energian alalla ja tarjoamalla energian kulluttajille kohtuulliset sopimusehdot. Direktiiviehdotukset ja tiedonannot koskevat uusiutuvan energian direktiivin uudelleentarkastelua ja bioenergian kestävyyskriteerejä, energiatehokkuusdirektiivin sekä rakennusten energiatehokkuusdirektiivin uudelleentarkastelua, sähkömarkkinamallia koskevaa pakettia ja energiaunionin hallintomallia. Talvipaketilla tähdätään EU:n yhteiseen 40 %:n päästövähennystavoitteeseen vuoteen 2030. Komissio ehdottaa myös sitovaa tavoitetta tehostaa energian käyttöä 30 %:lla vuoteen 2030 mennessä. Suomen velvoitteena on EU:n taakanjaossa 39 % kasvihuonekaasujen päästövähennys päästökaupan ulkopuolisilla aloilla.

Aloite puhtaaseen energiaan liittyvien innovaatioiden nopeuttamisesta tukee energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian edellyttämien teknisten innovaatioiden tutkimusta ja leviämistä markkinoilla. Näillä voidaan täyttää Pariisin ilmastopöytäkirjassa ja EU:n 2030-tavoitteissa asetetut hiilestä irtautumista koskevat tavoitteet. Komissio toteaa, että parlamentin ja neuvoston olisi annettava etusija kaikille komission vuosina 2015 ja 2016 esittämille energiaunionia koskeville ehdotuksille. Näitä ovat edellä mainittu energia-alan paketti, kaasun toimitusvarmuutta koskeva paketti, EU:n päästökauppajärjestelmä ja siihen liittyvät säännöt taakanjaosta sekä maankäyttö ja metsätalous.

Komissio aikoo julkaista vuonna 2018 kaksi aloitetta, joilla tähdätään vuoteen 2025. Euroopan kestävää tulevaisuutta käsitellään pohdinta-asiakirjassa ”Kohti kestävä Eurooppaa vuoteen 2030 mennessä YK:n kestävä kehityksen tavoitteita ja Pariisin ilmastomuutosopimusta seuraten”. Komissio laatii myös tiedonannon EU:n energia- ja ilmastopolitiikan tulevaisuudesta. Kuntaliitto seuraa aloitteiden vaikutuksia kuntien ja maakuntien kannalta.

Useat kunnat tekevät jo määrätietoista työtä ilmastomuutoksen hillinnän suhteen ja sopeutumiseksi ilmastomuutoksen vaikutuksiin. Energiakysymykset ovat keskeisiä kunnille päästövähennyskeinoina. Kuntien energiayhtiöt ovat merkittäviä energiantuottajia. Kunnat ovat itse myös merkittäviä energiankuluttajia. Energiaratkaisut ovat osa kuntien pitkäjänteistä yhdyskunta- ja liikennesuunnittelua vaikuttaen asukkaiden ja yritysten päivittäiseen toimintaan. Energiakysymys liittyy monipuolisesti julkisiin hankintoihin.

Kuntaliitto seuraa edelleen energian talvipaketin toimeenpanoa EU:ssa ja tuosille kuntien näkökulmat direktiiviehdotusten ja aloitteiden käsittelyssä. Kuntaliiton päähuomio on molempien energiatehokkuusdirektiivien uudelleen tarkasteluissa ja uusiutuvan energian kohtelussa. Direktiiviehdotukset tulevat parlamentin käsittelystä vuoden 2018 alkupuolella. Komission, neuvoston ja parlamentin käsittely tapahtuu arviolta loppuvuodesta.

## Digitaaliset sisämarkkinat

Digitaaliset sisämarkkinat on yksi EU:n keskeisimmistä prioriteeteista. Tarkoitus on yhdistää kansalliset markkina-alueet yhtenäisiksi sisämarkkinoiksi. Strategian täytäntöönpanoa jatketaan useilla toimenpidekokonaisuuksilla.

Komissio julkaisi 19.4.2016 EU:n sähköisen hallinnon toimintasuunnitelman 2016-2020, jossa esitetään 20 toimenpidettä julkishallinnon digitalisaatiokehityksen vauhdittamiseksi. Toimintasuunnitelmalla komissio haluaa antaa vauhtia julkisen sektorin nykyaikaistamispyrkimysten ja resurssien koordinointiin sähköisen hallinnon alalla. Komissio katsoo, että julkishallinnon digitaaliset palvelut eivät vielä ole saumattomasti kansalaisten ja yritysten hyödynnettävissä koko EU:n alueella. Tämän toimintasuunnitelman on tarkoitus luoda pitkän aikavälin visio periaatteista, joihin jäsenvaltiot voivat ankkuroida omia strategioitaan ja toimenpiteitään.

Sähköisen hallinnon toimintasuunnitelmassa komissio aikoo muun muassa auttaa EU:n jäsenvaltioita kehittämään rajat ylittäviä sähköisiä terveydenhuoltopalveluja, nopeuttaa siirtymistä sähköisiin hankintamenettelyihin, sähköisiin allekirjoituksiin ja ”yhden kerran” -periaatteeseen

julkisissa hankinnoissa, käynnistää viranomaisten kanssa pilottihankkeen, jossa sovelletaan ”yhden kerran” -periaatetta yrityksiin valtionrajojen ylitse. ”Yhden kerran” -periaatteella tarkoitetaan sitä, että viranomaiselle ei tarvitse antaa samoja tietoja moneen kertaan.

Samassa yhteydessä julkaistiin joukko muita aloitteita, kuten Eurooppalainen pilvipalvelualoite sekä aloite Euroopan teollisuuden digitalisoinnista.

Komission aloite yhteisestä digitaalisesta palveluväylästä (Single Digital Gateway) on osa digitaalisten sisämarkkinoiden strategian toteutusta. Sen tarkoituksena on varmistaa kaikkien EU:n kansalaisten ja yritysten mahdollisuus saada keskitetysti kaikkia tietoja, joita tarvitaan, kun käytetään oikeutta liikkuvuuteen EU:ssa. Palveluväylällä pyritään varmistamaan myös sähköisten menettelyjen hoitaminen syrjimättömästi (jos jokin hallinnollinen menettely on tietyn jäsenvaltion kansalaisten käytettävissä, sen olisi oltava myös muista jäsenvaltioista tulevien käyttäjien käytettävissä). Siinä myös veloitetaan jäsenvaltiot luomaan täydet mahdollisuudet tärkeimpien ja yleisimpien hallinnollisten menettelyjen hoitamiseen sähköisesti. Aloitteessa kannustetaan voimakkaasti jäsenvaltioita omaksuma kunnianhimoisia valtioiden rajat ylittäviä ja kansallisia sähköisen hallinnon strategioita, jotta EU:n kansalaiset ja yritykset voisivat hyödyntää täysimääräisesti käytettävissä olevaa uutta teknologiaa.

Digitaalisten sisämarkkinoiden strategialla on monia vaikutuksia kuntien toimintaympäristöön. Kuntia koskevia osa-alueita ovat muun muassa avoin data, sertifioidut pilvipalvelut, sähköiset terveyspalvelut, sähköiset hankintamenettelyt, liikennesuunnittelu, älykäs mittaus energia-alalla, tekijänoikeuslainsäädäntö, tietosuoja ja sähköinen arkistointi. Strategia on kuitenkin vahvasti yritys- ja kulluttajakeskeinen. Julkishallinnon roolia palveluiden järjestäjänä ja tuottajana käsitellään lähinnä irrallisena e-hallinto -osiona.

Kuntaliitto kannattaa digitaalisten sisämarkkinoiden nykyistä vahvempaa hyödyntämistä. Kunnat tulee ottaa selkeästi huomioon strategian toteuttamisessa. Kunnat tuottavat keskeisesti juuri niitä palveluita, joissa digitaaliset ratkaisut komission mukaan nousevat keskeiseen asemaan: sosiaalipalvelut, terveyssektori, sivistyssektori ja kulttuuri.

## **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari**

Komissio esitteli Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin suosituksena, joka tuli voimaan 26. huhtikuuta 2017. Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio allekirjoittivat sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevan yhteisen julistuksen osana Göteborgin sosiaalialan huippukokousta marraskuussa 2017.

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin tavoitteena on syvemmän ja oikeudenmukaisemman talous- ja rahaliiton luominen. Pilari on kehitetty lähinnä euroalueen maita silmällä pitäen, mutta sitä voidaan soveltaa kaikkiin niihin EU:n jäsenvaltioihin, jotka haluavat siihen osallistua. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarissa määritellään 20 periaatetta, joilla edistetään kansalaisten yhtäläisiä mahdollisuuksia ja pääsyä työmarkkinoille, oikeudenmukaisia työoloja sekä edistetään sosiaalista suojelua ja osallisuutta. Unionin tasolla Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarilla ei laajenneta perussopimuksissa määrättyä unionin toimivaltaa eikä niissä annettuja tehtäviä. Sosiaalisen ulottuvuuden tärkeys on tunnistettu EU:n tulevaisuutta rakennettaessa, ja sille on valtionpäämiehiltä voimakas tuki osana EU:n tulevaisuutta.

Komissio noudattaa pilarin luomisessa kahta toisiaan täydentävää toimintalinjaa. Ensinnäkin voimassa olevaa sosiaalilainsäädäntöä päivitetään työelämän nykytodellisuutta paremmin vastaavaksi sitovalla direktiiviohjauksella tai suosituksilla. Toiseksi on määritelty ns. sosiaali-indikaattorien tulostaulu, jolla seurataan EU-maiden kehityssuuntauksia ja tuloskuntoa 12 eri osa-alueella ja arvioidaan koko EU:n edistymistä. Tulostaulu on yksi ohjaavista välineistä, joita käytetään talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa tehtävissä arvioinneissa ja maakohtaisia suosituksia määritettäessä.

Sosiaalista oikeudenmukaisuutta koskevan paketin avulla komissio toimeenpanee sosiaalisen pilarin periaatteita. Aiemmin käynnistettyjen valmistelujen lisäksi komission 2018 työohjelmaan sisältyy ehdotus Euroopan työviranomaisen perustamisesta, aloite epätyöehtojen it-sensä työllistäjien sosiaalisesta suojelusta, aloite eurooppalaisesta sosiaaliturvatunnuksesta, jota voitaisiin käyttää eri toimintaloikoilla tarvittaessa ja kirjallista ilmoitusta koskevan direktiivin tarkistus. Direktiivi koskee työnantajan velvollisuutta ilmoittaa työntekijöille työsopimuksessa tai työsuhteessa sovellettavista ehdoista.

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari mahdollistaa parhaassa tapauksessa tiedon ja hyvien käytäntöjen jakamisen jäsenmaiden sekä myös alue- ja paikallis- hallintojen kesken. Sosiaalisten oikeuksien pilarin ei tule olla oikeudellisesti sitova, eikä se saa rajoittaa jäsenvaltioiden oikeutta määritellä omien sosiaaliturvajärjestelmiensä peruseriaatteita. Monet pilarin tavoitteet ovat saavutettavissa vain kansalliseen toimivaltaan kuuluvien alojen kautta. Jäsenmaiden rakenne ja kulttuuri ovat hyvin erilaisia ja eri maissa tarvittavat toimenpiteet sosiaalisten oikeuksien edistämiseksi poikkeavat toisistaan. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria muodostettaessa on varottava, ettei unionin toimivaltarajoja ylitetä erilaisten ohjausmekanismien tai muiden toimenpiteiden kautta.

Talouspolitiikassa on tapahtunut merkittäviä muutoksia varsin lyhyellä aikavälillä, eikä muutosten vaikutuksia julkisen talouden tasapainoon tai talouskasvun tukemiseen voida vielä arvioida. Tämän vuoksi on ensisijaisen tärkeää selvittää jo tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia ja tehdä mahdollisia korjauksia ennen kuin tehdään uusia päätöksiä talousintegraation syventämisestä. Mahdollisia uusia toimenpiteitä suunniteltaessa on tehtävä läpinäkyvä kustannusvaikutusarviointi osana valmisteluprosessia.

Kuntaliiton tavoitteena on, että EU:n taloudellista kilpailukykyä, kansalaisten hyvinvointia ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta kehitetään tasavertaisesti. Kuntaliitto pitää erittäin tärkeänä, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari koskee samalla tavoin kaikkia jäsenmaita, ei vain euroalueen maita. Sosiaalisten oikeuksien pilarin kytkentä talous- ja rahaliittoon on jossain määrin keinotekoinen. Talous- ja rahaliitto ja sosiaalisten oikeuksien pilari voitaisiin nähdä kahdena erillisenä välineenä kehittää EU:ta eteenpäin. EU:n nykyisessä tilanteessa, Brexitin jälkeen, EU:n tulee olla yhtenäinen. Euromaiden ja ei-euromaiden välistä kahtiajakoa ei tule edistää.

Maahanmuuttoon ja pakolaisuuteen liittyvät asiat puuttuvat sosiaalisesta pilarista, vaikka kysymyksessä on ajankohtainen ja merkittävä sosiaalinen haaste Euroopassa. Kotouttamisen epäonnistuminen merkitsisi sekä maahanmuuttajalle että vastaanottavalle yhteiskunnalle tappiota, jonka yhteiskunnalliset ja taloudelliset kustannukset voivat nousta suuriksi.

## Koulutuspolitiikka

Euroopan koulutuspoliittista tulevaisuutta ohjataan laatimalla yhteinen kunnianhimoinen suunnitelma, miten kulttuurilla ja koulutuksella edistetään yhtenäisyyttä. Yhteiset koulutuspoliittiset tavoitteet palvelevat myös opiskelija- ja työmarkkinaliikkuvuutta maiden välillä. Opiskelijoiden, opettajien, opettajiksi opiskelevien ja koulutusjärjestelmän, varhaiskasvatuksen, nuorisotoimen ja liikunnan henkilökunnan kansainvälisellä liikkuvuudella ja vaihdoilla on tärkeä merkitys kuntien kansainvälistymisen tukemisessa sekä esimerkiksi vertaisoppimisessa ja toisen maan hyvien käytäntöjen hyödyntämisessä omaan maahan ja omaan kuntaan. Koulutuksen tuomien valmiuksien, tietojen ja taitojen avulla voimme sopeutua nopeasti muuttuvaan maailmaan, sisäistää eurooppalaisen identiteetin, ymmärtää muita kulttuureja sekä hankkia liikkuvassa, monikulttuurisessa ja entistä digitaalisemmassa yhteiskunnassa tarvittavia taitoja. Koulutus on yhteiskunnan kannalta keskeisessä asemassa, sillä se antaa tarvitsemamme taidot selviytyä yhä monimutkaisemman yhteiskuntamme toimivina jäseninä. Koulutuksella huolehditaan myös digitalisaatiokehityksestä ja vahvistetaan valmiuksia digitaaliseen yhteiskuntaan. Se on myös innovaatioiden edellytys. Koulutuspolitiikalla luodaan raamit ja mahdollisuudet yhteiskunnan toimintaan osallistumiseen.

EU:n tasolla on tarkasteltava, millä yhteisillä menettelyillä saadaan lisäarvoa ja huolehdittava siitä, ettei luoda uusia esteitä kansainväliselle liikkuvuudelle.

Koko koulutusjärjestelmää koskeva koulutuspolitiikka on niin Euroopan kuin kunkin maan tasolla tärkeä yhteiskunnan peruspilari. Suomalainen koulutusjärjestelmä rakentuu kuntien itsenäiselle päätöksenteolle. Kullakin organisaatioilla, koulutuksen järjestäjällä, kouluilla ja oppilaitoksilla on kunnallisen päätöksenteon puitteissa laaja itsenäisyys ja päätäntävalta toiminoissaan. Samoin ammattikorkeakouluissa toimii kuntien omistajaohjaus. Koulutuspoliittisilla toimilla huolehditaan kuntien ja alueiden elinvoiman ylläpidosta ja kasvattamisesta perustuen niiden omiin vahvuuksiin ja älykkääseen erikoistumiseen.

Kuntaliitto korostaa EU-edunvalvonnan koulutuspoliittisina tavoitteina kansallista ja alueellista, kunnissa tapahtuvaa päätäntävaltaa. Koulutuksen kuntaperusteisuuden tulee säilyä tulevaisuudessakin. EU:n linjauksissa ja päätöksissä tulee olla väljyyttä ja säilyttää jatkossakin kansalliset koulutusjärjestelmien erityispiirteet; ei ole syytä esimerkiksi pyrkiä harmonisoimaan tutkintoja Euroopan tasolla.

EU:n koulutusalan yhteistyön peruslähtökohtana on jatkossakin nähtävä yhteisten, kunnianhimoisten koulutuspoliittisten tavoitteiden asettaminen, niiden tukeminen ja seuranta jäsenvaltioiden kansallisten koulutusjärjestelmien erilaisuutta kunnioittaen. Yhteistyötä tulee kehittää ilman jäsenvaltioiden ja kuntien hallintoa työllistäviä uusia rakenteita tai hallinnollisia velvoitteita.

Koulutuspolitiikan alalla toimivalta on pääosin jäsenvaltioilla, mistä syystä EU:n koulutuspoliittiset toimet ovat usein luonteeltaan strategioita tai suosituksia. EU vaikuttaakin koulutuksen alalla kenties merkittävimmin erilaisten rahoitusohjelmien kautta. Näistä erityisesti Erasmus+-ohjelma ja sen rahoituksen turvaaminen on noussut tärkeäksi kansainvälisemmän ja avoimemman Euroopan kehittämiseksi. Erasmus+ -ohjelmalla on merkittävä rooli kaikilla koulutuksen tasoilla.

Kuntaliitto tukee Erasmus+ -ohjelman tasapainoista kehittämistä ja edistää rahoitusmahdollisuuksista tiedottamista kunnille. Elinikäinen oppiminen, nuoriso ja liikunta ovat olennaisia osia ohjelman kokonaisuudessa, mistä syystä hallinnonalat ylittävää yhteistyötä on tarpeen lisätä ja kehittää rakenteita tämän tukemiseksi. EU:n koulutusta koskevien ohjelmien tulee tukea monien erilaisten taitojen hankkimista ja Euroopan inhimillisen pääoman hyödyntämistä mahdollisimman hyvin. Näin voidaan lisätä yhteiskunnan ja kuntalaisten hyvinvointia, työllistettävyyttä, kilpailukykyä ja taitojen kasvua. Kuntaliitto pitää tärkeänä Erasmus+ -ohjelman riittävää rahoituspohjaa eikä siihen tule kohdistaa leikkauksia tulevaisuudessa.

Kuntaliitto painottaa, että koulutuspolitiikan ja sitä koskevien aloitteiden tulisi kattaa kaikki koulutustasot varhaiskasvatuksesta alkaen. EU-koulutusyhteistyössä tulisi näkyä mm. laadullinen työllistymisen seuranta, ammatillisen koulutuksen samoin kuin korkeakoulutuksen vetovoimaisuus sekä avaintaitoja koskevan viitekehyksen päivittäminen. Näiden lisäksi tulee huomioida kieli- ja kansainvälisyystaitojen merkitys tulevaisuuden työelämässä sekä koulutuksen laajempi sivistyksellinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää työstä toiseen siirtymisiin ja niissä tilanteissa tarvittavaan osaamiseen.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että EU:n koulutusta koskevassa päätöksenteossa säilytetään jäsenvaltioiden kansallinen päätöksenteko.

EU-ohjelmissa tulee säilyttää keskeisenä elinikäisen oppimisen näkökulma, jotta Euroopan vanhenevasta väestörakenteesta huolimatta työelämätaitoja voidaan ylläpitää ja uudistaa.

## **Ammatillinen koulutus**

Komission työohjelman 2018 mukaan Euroopan unionissa on edelleen korjattava kriisin jälkiä ja luotava vahvistuvan kasvun avulla uusia työpaikkoja, oikeudenmukaisuutta ja uusia mahdollisuuksia kaikille. Komission on luonut perustan näihin haasteisiin vastaamiselle esimerkiksi osaamisohjelman avulla. Komission Uusi osaamisohjelma Euroopalle julkaistiin vuonna 2016. Tätä ohjelmaa on nyt komission mukaan vietävä eteenpäin kansallisella ja aluetasolla Euroopan sosiaalirahaston tuella kiinnittäen erityistä huomiota perustaitoihin ja digiosaamiseen.

Luotaessa yhtenäisempää, vahvempaa ja demokraattisempaa unionia ammatillinen koulutus tulee seuraavina puheenjohtajakausina poliittiseksi keskustelun aiheeksi niin Euroopan unionin kuin eri jäsenmaiden kansallisella tasolla.

Ammatillisella koulutuksella voidaan osaltaan vastata useisiin haasteisiin. On kuitenkin tärkeää tunnistaa ne asiat, joihin ammatillinen koulutus voi olla todellinen ratkaisu. Ammatillisen koulutuksen avulla ei voida ratkaista esimerkiksi talouden rakenteellisia ongelmia tai luoda merkittävästi työpaikkoja.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että EU:ssa tunnustetaan ja tunnustetaan Suomen kuntaperusteinen ammatillisen koulutuksen järjestelmä, jossa kunnat ovat ammatillisen koulutuksen pääasiallisia rahoittajia ja koulutuksen järjestäjiä. Kuntaliitto kuntien ja ammatillisen koulutuksen kuntajärjestäjien edustajana osallistuu mahdollisuuksien mukaan EU:n erilaisiin seminaareihin, verkostotilaisuuksiin ja kuulemisiin.

Toissijaisuusperiaatteen mukaan kukin jäsen maa päättää omasta koulutuspolitiikastaan. Komissiossa ammatillinen koulutus on organisoitu työllisyyspääosaston (DG EMPL) alaisuuteen, kun taas Suomessa ammatillinen koulutus ml. osa työvoimakoulutusta on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla.

Vaikka ammatillinen koulutus on keskeinen työllisyyspolitiikan ja osittain sosiaalipolitiikan väline sitä koskevat asiat ovat kuitenkin osa kansallista koulutuspolitiikkaa. Näin ollen päätöksen teko ammatillisen koulutuksen asioista kuuluu kansalliselle tasolle. Kansallisella päätöksenteolla tulee voida varmistaa, että kansallisella tasolla koulutusjärjestelmän rahoitus- ja rakenteet tukevat lukio- ja ammatillisen koulutuksen yhteistyötä. Tämä on erityisen tärkeää harvaan asutuilla alueilla, jotta toisen asteen koulutuksen saatavuus ja saavutettavuus voidaan turvata.

Kuntaliitto korostaa, että ammatillinen koulutus on osa kansallista koulutusjärjestelmää ja kansalaisten osaamisen kehittämistä riippumatta siitä, minkä hallinnon alalle se on sijoitettu. Paras tulos väestön ammatillisen osaamisen kehittämisestä saavutetaan eri hallinnonalojen saumattomalla yhteistyöllä

### **Työpaikalla tapahtuva oppiminen - oppisopimuskoulutus - oppilaitosmuotoinen koulutus - koulutus sopimus**

Oppisopimuskoulutus on EU:ssa ja jäsenmaissa nostettu patenttiratkaisuksi ammatillisen koulutuksen kehittämisessä. Oppisopimuskoulutus -käsite on kuitenkin eri jäsenmaissa hyvin erilainen. Toisaalta "oppilaitosmuotoinen" koulutus ei ole pelkästään koulussa olemista, vaan se saattaa sisältää jopa enemmän työpaikalla tapahtuvaa oppimista kuin varsinaisen oppisopimusmuotoinen ammatillinen koulutus.

Oppisopimuskoulutus perustuu mestari-kisälli -malliin, jossa työtaidot osaava henkilö opettaa tietoaan ja taitojaan oppijalle/tytölle. Oppisopimuksen avulla koulutetaan siis pääsääntöisesti nykyisiin työtehtäviin. EU:n ja kansallisella tasolla korostetaan kuitenkin työelämän nopeaa muutosta, joka vaatii työntekijöiltä aivan uudenlaista osaamista. Oppisopimuskoulutuksen avulla on rajalliset mahdollisuudet saavuttaa tulevaisuuden työelämän vaatimia aivan uudenlaisia tietoa ja taitoja.

Jäsenmaiden elinkeinorakenne, yritys rakenne sekä väestön ja työvoiman määrä poikkeavat merkittävästi toisistaan. Suomessa alueidenkin tarpeet ja mahdollisuudet ammatillisen koulutuksen järjestämiseen ovat erilaiset.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että oppisopimuskoulutuksen sijaan korostetaan uudenlaista tapaa yhdistää eri oppimisympäristöissä (oppilaitoksen työsalit, virtuaali- ja simulointiympäristö, verkko-opiskelu, työpaikalla tapahtuva oppiminen) tapahtuvaa oppimista, siten että opiskelija saa parhaat mahdolliset yleissivistävät ja ammatillisen valmiudet niin olemassa olevaan kuin tulevaisuuden työelämään.

Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän ja koulutuksen sisältöjen tulee vastata paikallisen ja alueellisen tason työelämän tarpeisiin ja yksilön elinikäisen oppimisen mahdollisuuksiin.

## **Kohti uudenlaista muuttoliikepolitiikkaa**

Vuonna 2015 julkaistun Euroopan muuttoliikeagendan toteuttaminen on komission mukaan edennyt suunnitellusti. Muuttoliikeagendalla pyritään parantamaan muuttoliikkeen hallintaa Euroopassa. Tavoitteiden mukaisesti EU suojelee unionin rajoja ja toteuttaa vastuullista maahanmuuttopolitiikkaa.

Muuttovirtojen hallinta samalla, kun varmistetaan, että turvapaikkaa hakevat saavat Euroopassa suojelua, on edelleen ajankohtainen haaste. Komissio jatkaa aikaisempina vuosina käynnistettyjä toimia, jotta pakolaisille voidaan antaa suoraa tukea ja edistää heidän kotoutumistaan vastaanottaviin yhteisöihin Euroopassa ja kolmansissa maissa. Muuttoliikkeen perimmäisiin syihin vaikuttaminen sekä taloudellisten ja sosiaalisten mahdollisuuksien edistäminen lähtömaissa on osa pitkäaikaista toimintatapaa. Muuttoliikkeen kumppanuuskehityksellä on keskeinen merkitys tulosten aikaansaamiseksi.

Komissio on tehnyt useita ehdotuksia Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistamiseksi. Tavoitteena on tehokas, oikeudenmukainen ja ihmisarvoa kunnioittava turvapaikkapolitiikka, joka toimii sekä normaalitilanteessa että muuttopaineiden kasvaessa. Tarkoituksena on, että samoja sääntöjä noudatetaan kaikkialla unionin alueella. EU pyrkii myös tehostamaan toimia sellaisten henkilöiden palauttamiseksi, joilla ei ole oikeutta jäädä unionin alueelle.

EU pyrkii jakamaan vastuuta turvapaikanhakijatilanteen hallinnasta jäsenmaiden kesken. Jäsenvaltiot ovat vuodesta 2015 alkaen ottaneet vastaan hakijoita sisäisinä siirtoina Italiasta ja Kreikasta. Tämä määräaikainen sisäisten siirtojen järjestely on nyt päättymässä. Suomi on täyttänyt osuutensa sisäisistä siirroista.

EU:n tavoitteena on luoda laillisia väyliä saapua unionin alueelle. Suomi tukee EU:n pyrkimyksiä maahanmuuton parempaan hallintaan ja osallistuu yhteisen turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan kehittämiseen. Suomi kannattaa esimerkiksi kiintiöpakolaisten vastaanottoa hyvänä tapana edistää maahanmuuttoa laillisin keinoin.

EU haluaa kehittää maahanmuuttoa myös vastaamaan väestökehityksen ja työvoimatarpeen haasteisiin. Myös Suomen hallitus on valmistellut maahanmuuttopoliittisen ohjelman työvoiman maahanmuuton edistämiseksi.

Komissio myöntää turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta tukea jäsenvaltioille, jotta ne voivat kehittää kotoutumista edistäviä toimiaan muun muassa koulutuksen alalla, työmarkkinoille suuntaamisessa, peruspalvelujen saatavuudessa ja osallisuuden edistämässä.

Suomi muuttuu yhä monikulttuurisemmaksi sekä työperusteisen että humanitaarisen maahanmuuton vuoksi. Väestön kieli- ja kulttuuritaustat ovat nykyisin useissa Suomenkin kunnissa varsin moninaiset. Kuntaliitto korostaa, että Suomen tulee antaa korkeatasoista kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville. Suomessa valtiolla on päävastuu maahanmuuttopolitiikasta, johon myös pakolais- ja turvapaikkapolitiikka sisältyy. Myös kunnat ovat keskeisessä asemassa humanitaarisen vastuun kantamisessa ja maahanmuuttajien kotouttamisessa. Kunnilla on tärkeä tehtävä myös maahanmuuttajien osallisuuden ja yhdenvertaisuuden tukemisessa.

On tärkeää, että kunnat voivat hyödyntää EU-rahoitusta kotouttamistoimissa. Kuntaliitto suhtautuu myönteisesti EU:n toimenpiteisiin työvoiman maahanmuuton edistämiseksi. Kotouttamisen ja kolmansien maiden kansalaisten rekrytointiin liittyvien lupamenettelyjen tulee jatkossakin kuulua kansalliseen toimivaltaan.

## **Naisten ja miesten tasa-arvo sekä yhdenvertaisuus EU:ssa**

Eurooppalaiset arvot, kuten vapaus, demokratia ja oikeusvaltioperiaate, ovat olennainen osa eurooppalaista elämäntapaa. Unionin kansalaisuus merkitsee myös yhdenvertaista kohtelua ja unionin hyväksymien yhteisten arvojen jakamista. Näitä ovat ihmisarvon kunnioittaminen, ihmisoikeudet, sukupuolten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus sekä osallisuus sekä moniarvoisuuden kunnioittaminen.

### **Naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen EU:ssa**

Naisten ja miesten tasa-arvo on yksi unionin oikeuden peruseriaatteista. EU:n tavoitteena on varmistaa yhdenvertaiset mahdollisuudet ja tasapuolinen kohtelu sukupuolten välillä sekä torjua kaikenlainen sukupuoleen perustuva syrjintä. EU:n strategisessa sitoutumisessa sukupuolten tasa-arvon edistämiseen vuosille 2016 - 2019 on määritelty painopisteet ja keskeiset toimet. Painopisteinä ovat

- naisten osuuden kasvattaminen työmarkkinoilla ja naisten ja miesten tasavertainen taloudellinen riippumattomuus
- sukupuolten palkka-, tulo- ja eläke-erojen pienentäminen ja naisten köyhyyden torjuminen sen avulla
- naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen päätöksenteossa
- sukupuoleen perustuvan väkivallan torjuminen sekä uhrien suojeleminen ja tukeminen
- sukupuolten tasa-arvon ja naisten oikeuksien edistäminen kaikkialla maailmassa.

Painopistealueiden tavoitteita toteutetaan lainsäädännön avulla, muiden toimien ja rahoitusvälineiden yhdistelmällä. Sukupuolten tasa-arvo sisällytetään kaikkiin EU-toimiin, rahoitusohjelmiin ja uuden rahoituskauden valmisteluun. Tarkoitus on myös parantaa seuranta- ja arviointia sekä jatkaa yhteistyötä jäsenvaltioiden ja eri toimijoiden kanssa sekä hyvien käytäntöjen jakamista. Kaikilla painopistealueilla kiinnitetään huomiota miesten rooliin, sukupuolisteroypioiden häivyttämiseen ja syrjimättömien sukupuoliroolien edistämiseen. Heikommassa asemassa olevien ryhmien kuten yksinhuoltajaäitien, ikääntyneiden naisten, maahanmuuttajanaisten, romaninaisten ja vammaisten naisten tarpeet saavat erityishuomion strategian toteuttamisessa.

Vuonna 2018 ajankohtaista on komission uusi toimintaohjelma sukupuolten palkkaeron kaventamiseksi (2017-2019), joka julkaistiin 20.11.2017. Ohjelma sisältää sekä mahdollisen lainsäädäntötarpeen arviointia että politiikkatoimia. Samassa yhteydessä julkaistiin komission raportti palkkojen läpinäkyvyyttä koskevan suosituksen toimeenpanosta.

Naisten ja miesten tasa-arvon sekä kaikille kuuluvien oikeuksien ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistäminen sisältyvät sosiaalisten oikeuksien pilariin. Tasa-arvo työelämässä sekä työn ja perheen yhteensovittaminen ovat keskeisiä tavoitteita pilarissa. Osana sosiaalista suojelua ja osallisuutta painotetaan kohtuuhintaista ja laadukasta päivähoitoa sekä heikoista oloissa olevien lasten mahdollisuuksia. Naisten ja miesten yhtäläiset mahdollisuudet eläkeoikeuksien hankkimiseen halutaan taata. Pilarin yhteydessä komissio antoi ehdotuksen direktiivistä työ- ja yksityiselämän tasapainottamiseksi. Komissio antaa tiedonannon pilarin toimeenpanosta keväällä 2018.

EU:n talouspolitiikan ohjausjaksossa käytetään jatkossa uutta sosiaali-indikaattoreiden tulos- taulua. Siihen sisältyy tasa-arvoulottuvuus, mutta ei läpileikkaavasti. Laajemmin tasa-arvon toteutumista EU:ssa seurataan Euroopan tasa-arvoinstituutin (European Institute for Gender Equality, EIGE) tasa-arvoindeksissä. Viimeisin on julkaistu vuonna 2017. Komission vuotuinen tasa-arvoraportti julkaistaan tavallisesti maaliskuussa.

EU on liittynyt Euroopan neuvoston sopimukseen naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi (Istanbulin sopimus) vuonna 2017. Suomi on ratifioinut sopimuksen vuonna 2015. Toteutusta tuetaan vuonna 2018 EU:n perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelmassa (Rights, Equality and Citizenship Programme, REC). Samasta ohjelmasta aukeaa vuonna 2018 myös muita tasa-arvohakua.

Kuntaliitto kannattaa EU:n tavoitteita sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi muun muassa huoltovelvollisuuden tasaisempaa jakautumista naisten ja miesten kesken sekä naisten köyhyyden vähentämistä. Kuntaliitto painottaa, että sukupuolten tasa-arvon edistäminen tulee ratkaista kansallisesti ja uutta Euroopan tasoista lainsäädäntöä ei tulisi antaa. Suomen lainsäädäntö onkin osittain pidemmällä.

Kuntaliitto pitää hyvänä sosiaalisen hyvinvoinnin merkityksen lisäämistä talouspolitiikan ohjausjaksossa. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen tulisi olla osa tätä ja muun muassa ohjauksessa käytettävissä sosiaali-indikaattoreissa sukupuolen pitäisi olla läpileikkaavasti. Kuntaliitto pitää tervetulleena EU:n tukea tasa-arvon edistämiseksi ja Euroopan neuvoston sopimuksen naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan toimeenpanemiseksi.

Kuntaliitto kannustaa kuntia ja maakuntia edistämään tasa-arvoa "Eurooppalaisen naisten ja miesten paikallishallinnon tasa-arvon peruskirjan" avulla. Tasa-arvon peruskirja on laadittu Euroopan kuntajärjestöjen yhteistyöjärjestön, Council of European Municipalities and Regions - CEMR, yhteistyönä vuonna



2006. Peruskirjassa käsitellään sukupuolten tasa-arvon edistämistä ja moniperusteisen syrjinnän ehkäisyä monesta näkökulmasta. Se kattaa kuntien ja maakuntien demokraattisen vastuun ja päätöksenteon, palvelut, työnantajaroolin, sukupuoleen perustuvan väkivallan ehkäisyn ja kestävä kehityksen. Peruskirja on EU:n lainsäädännön ja politiikkalinjausten ja Suomen lainsäädännön mukainen, mutta se ei ole osa EU:n lainsäädäntöä.

### **Yhdenvertaisuuden edistäminen EU:ssa**

Yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi laissa tarkoitettua syrjintää ovat häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Komission ensisijaiset tavoitteet yhdenvertaisuuden edistämiseksi sisältyvät muun muassa katsaukseen "Euroopan unionin kansalaisuuteen vuonna 2017 - Kansalaisten oikeuksista vahvempia demokraattisen muutoksen unionissa".

Tarkoituksena on saada pitkään valmistelussa ollut ehdotus monialaisesta syrjinnän vastaisesta direktiivistä päätökseen. Direktiivi laajentaisi yhdenvertaisuusdirektiivien (työsyrjintädirektiivi ja rasismidirektiivi) soveltamisalaa. Jo pitkällä valmistelussa oleva esteettömyysdirektiivi kohdistuu ensi sijassa palveluiden esteettömyysvaatimukseen. Julkisten verkkopalvelujen ja mobiilisovellusten saavutettavuutta koskeva direktiivi tuli voimaan loppuvuodesta 2016 ja kansallinen toimeenpano on käynnissä.

Komissio on sitoutunut seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen (homo- ja biseksuaalisten sekä trans- ja intersukupuolisten henkilöiden - hlbt) yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseen. Keskeisenä välineenä on toimenpidelistalla vuosina 2016–2019 toteutettavista toimista kaikilla hlbt-henkilöiden kannalta olennaisilla politiikanaloilla eli syrjimättömyyden, koulutuksen, työllisyyden, terveyden, turvapaikka-asioiden, vihapuheiden ja -rikosten, laajentamisen ja ulkopolitiikan alalla. Vuonna 2018 komissio valmistelee raportin toimenpidelistan toimeenpanosta jäsenmaissa.

Romanien taloudellista ja sosiaalista integraatiota pyritään parantamaan EU:ssa muun muassa Eurooppa 2020 -strategiaan liittyvän vuoropuhelun yhteydessä.

EU:n kansalaisten ja erityisesti vammaisten ja ikääntyneiden verkkoon pääsyn edistäminen on komissiolle keskeinen painopiste digitaalistrategiassa 2020 sekä digitaalisten sisämarkkinoiden strategiassa. EU:n kantana on, että kansalaisten verkkopalveluihin on tärkeää liittää oletusarvoisesti turvaverkkoja heikommassa asemassa olevia EU:n kansalaisia varten.

EU jatkaa jäsenmaiden yhdenvertaisuuspolitiikan tukemista EU:n perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuusohjelman puitteissa (Rights, Equality and Citizenship Programme, REC).

Yhdenvertainen kohtelu ja yhtäläiset mahdollisuudet työssä, sosiaalisessa suojelussa, koulutuksessa sekä tavaroiden ja palvelujen saatavuudessa ovat tärkeitä ulottuvuuksia sosiaalisten oikeuksien pilarissa.

Kuntaliitto pitää hyvänä unionin kansalaisten yhdenvertaisuuden edistämistä. Tavoitteiden toteuttaminen tulee tehdä pääsääntöisesti kansallisesti. Suomen yhdenvertaisuuslaki on jo hyvin kattava ja koskee koko kuntakonsernin yhteisöjä työnantajina, viranomaisina, palvelujen tarjoajina sekä koulutuksen järjestäjinä.

Kuntaliitto kehittää kuntien yhdenvertaisuussuunnittelua syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi oikeusministeriön Rainbow Rights-hankkeessa EU:n REC-ohjelman rahoittamana. Hanke toteuttaa selvityksen kuntien yhdenvertaisuussuunnittelusta sekä kehittää yhdessä kuntien kanssa kriteerejä hyvälle yhdenvertaisuussuunnittelulle erityisesti toimeenpanon näkökulmasta. Lisäksi hanke tuottaa kunnille suunnatun hyvien käytäntöjen oppaan yhdenvertaisuussuunnittelun toimeenpanoon ja seurantaan vuoden 2018 aikana.

## Talous- ja rahaliiton toteuttaminen

Komission vuoden 2018 työohjelma sisältää talous- ja rahaliiton kehittämiseen liittyvän kirjauksen, jonka keskeisin sisältö julkaistiin tosin jo vuoden 2017 puolella. Komission yleisenä tavoitteena on lisätä Euroopan talous- ja rahaliiton yhtenäisyyttä, tehokkuutta ja demokraattista vastuuvollisuutta vuoteen 2025 mennessä.

Komissio esitti 6.12.2017 etenemissuunnitelman ja useita ehdotuksia Euroopan talous- ja rahaliiton syventämiseksi. Komissio ehdottaa muun muassa Euroopan valuuttarahaston perustamista, uudenlaista Euroopan talous- ja finanssiministerin tehtävää, uudenlaisia EU:n rahoituksen välineitä sekä tiettyjä muutoksia EU:n julkisen talouden ohjausta koskevaan lainsäädäntöön.

Komissio on laatinut viime vuosien aikana jo useita vastaavanlaisia talous- ja rahaliiton kehittämissuunnitelmia. Näiden linjausten perusajatus on ollut syventää talous- ja rahaliittoa, mutta esitetyt toimet ovat vaihdelleet sekä tasoltaan että sisällöltään. Jäsenmaat puolestaan ovat pääosin suhtautuneet varauksellisesti komission ajatuksiin EMU:n syventämisestä pitkällä aikavälillä. Tämä on johtanut tilanteeseen, jossa talous- ja rahaliiton realistisia kehittämissuunnitelmia on erittäin vaikea arvioida. Esimerkiksi työllisyyspolitiikka ja verotus ovat vaihtelevasti olleet mukana ehdotuksissa - vastaavasti vallan lisääminen EU:n instituutioille jakaa vahvasti näkemyksiä.

Kuntaliitto pitää komission talous- ja rahaliiton yleisiä tavoitteita kannatettavina. Kuntaliitto myös kannattaa, että EMU:a kehitetään myös taloudellisesti parempina aikoina - ei ainoastaan akuuttien talouskriisien aikana.

Kuntaliitto katsoo, että talous- ja rahaliiton tulevaisuuden kokonaiskuva on tällä hetkellä epäselvä. Tämän vuoksi on olennaista pyrkiä kehittämään talous- ja rahaliittoa pienin, selkein ja realistisin askelin. On toivottavaa, että komissio ja jäsenvaltiot löytäisivät paremmin yhteisymmärryksen EMU:n kehittämiseksi.

EU:n ja euroalueen talouden vakauden varmistamiseksi ehdotetut toimet ovat lähtökohtaisesti kannatettavia. Talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehty sopimus voidaan liittää osaksi unionin oikeutta, mutta tässä yhteydessä tulisi myös arvioida, miten julkisen sektorin investoinnit lasketaan oikein EU:n taloussäännöissä.

Keskustelut Euroopan valuuttarahaston perustamisesta tai uudesta talous- ja finanssiministeristä ovat vasta alussa. Näistä tulee seuraavaksi käydä monipuolista ja sisällöllisesti laadukasta keskustelua. Näiden perustamisesta ei tule tehdä mitään sitovia päätöksiä nykyisen komission ja Euroopan parlamentin kaudella, vaan vasta vuonna 2019 olevien Euroopan parlamentin vaalien jälkeen.

## Pääomamarkkinaunioni

Pääomamarkkinaunioni on tärkeä osa komission kasvustrategiaa (työpaikat, kasvu, investoinnit ja kilpailukyky), joka myös itsessään on Suomen kunnille merkityksellinen. Tässä yhteydessä on kuitenkin tarve pääomamarkkinoiden sekä investointien kansallisten erityispiirteiden paremmalle huomioon ottamiselle, vaikka pääomamarkkinaunioni sinänsä mahdollistaa sijoitusten paremman ja laajemman hajauttamisen sekä niihin liittyvien riskien jakoa.

Kuntaliitto suhtautuu valtaosin myönteisesti pääomamarkkinaunionin luomiseen ja sen tavoitteisiin. Kuntatoimijoiden tehokkaan ja kilpailukykyisen rahoitus- huollon kannalta on tärkeää, että rahoitusmarkkinat monipuolistuvat ja niiden toimivuus kehittyy. Yhdentyneemmät pääomamarkkinat toimivat tehokkaammin ja lisäävät investointi- sekä rahoitusmahdollisuuksia. Kattavammat rahoituslähteet johtavat parempaan rahoituksen saatavuuteen ja alhaisempiin rahoituskustannuksiin. Lisäksi Kuntaliitto pitää perusteltuna luoda toimintamahdollisuuksia uusille innovatiivisille rahoitusmalleille ja -vaihtoehdoille.

Kuntaliitto suhtautuu myönteisesti Euroopan finanssivalvontajärjestelmän toiminnan kehittämiseen ja tehostamiseen pääomamarkkinaunionihankkeen yhteydessä. Kuitenkin, mahdollisiin yhteisvastuun elementteihin - esimerkiksi yhteisvastuulliset joukkovelkakirjalainat eli ns. eurobondit - Kuntaliitto suhtautuu erittäin varauksellisesti.

## Pankkiunioni

Euroopan pankkiunioni koostuu yhteisen pankkivalvonnan lisäksi yhteisestä eurooppalaisesta kriisinratkaisujärjestelmästä sekä kansallisten talletussuojajärjestelmien yhdenmukaistamisesta.

Tavoitteena on tukea rahoitusmarkkinoiden vakautta, heikentää pankkien ja valtioiden välistä kytköstä sekä edistää reilua kilpailua. Keskeinen tekijä on sijoittajavastuun käyttöönotto, mikä merkitsee sitä, että mahdollisten pankkikriisien kustannukset lankeavat ensisijaisesti pankkien omistajien ja velkojien maksettavaksi. Toissijaisesti kustannukset katetaan pankkien välisellä yhteisvastuulla yhteisen kriisinratkaisurahaston kautta.

Hyvin toteutettu ja valvottu pankkiunioni edistää rahoitusmarkkinoiden toimivuutta, vakautta ja kilpailua, jotka ovat ensiarvoisen tärkeitä elementtejä kuntien investointien rahoituksessa ja sen myötä taloudellisten tavoitteiden saavuttamisessa.

Kuntaliitto suhtautuu sinänsä myönteisesti pankkiunionin luomiseen, sillä Kuntaliiton näkemyksen mukaan se lisää euroalueen rahoitusjärjestelmän vakautta. Lisäksi yhdenmukainen valvonta ja yhteiset pelisäännöt edistävät reilua kilpailua.

Kuntaliitto ei kannata ehdotettua yhteistä talletussuojajärjestelmää, koska sille ei ole nykytilanteessa edellytyksiä eikä tarvetta. Sen sijaan eri euromaiden talletussuojajärjestelmien yhdenmukaistaminen on perusteltu tavoite. Kuntaliitto katsoo, että Suomen talletussuojajärjestelmän varat on käytettävä ainoastaan suomalaisten pankkien tallettajien saatavien turvaamiseen.

Kuntaliitto katsoo myös, että pankkiunioniin kuuluvassa yhteisessä kriisinratkaisumekanismissa yhteisvastuu tulee minimoida. Kriisinhoitotoimien ensisijainen rahoituslähde tulee olla sijoittajavastuu ja kriisirahaston käyttökynnyksen tulee olla korkea.

**Lisätiedot** EU-asiain päällikkö Erja Horttanainen, Suomen Kuntaliitto, puh. 050 5252 145  
[erja.horttanainen@kuntaliitto.fi](mailto:erja.horttanainen@kuntaliitto.fi)